

Medjezikovno sporazumevanje, nova perspektiva za slovenščino?

Grégoire Labbé

Filozofska fakulteta, Karlova univerza v Pragi, Češka, gregoire.labbe@ff.cuni.cz

DOI: <https://doi.org/10.18690/um.ff.12.2022.12>

ISBN: 978-961-286-669-3

Sposobnost sporazumevanja, ki jo imajo govorce in govorker jezиков iste družine, je naravna sposobnost, ki jo lahko prilagojeno učenje močno izboljša. V prispevku je predstavljen primer lekcije, namenjene slovenskim govorcem in govorkam, katere cilj je izboljšati pisno razumevanje štirih drugih slovanskih jezikov srednje Evrope (poljščina, slovaščina, češčina in hrvaščina). Za to lekcijo je bila uporabljena metodologija, narejena za Eurom 5 (Bonvino et al. 2001), ki je metoda medjezikovnega sporazumevanja med romanskimi jeziki.

Ključne besede: medjezikovno sporazumevanje, slovanski jeziki, didaktika, slovenščina, češčina.

The skill of inter-comprehension between languages of the same family is a natural skill, which can be greatly improved by adapted learning. The paper presents an example of a lesson intended for Slovene speakers, the aim of which is to improve the written comprehension in four other Central European Slavic languages (Polish, Slovak, Czech and Croatian). The methodology adopted for the lesson is inspired by Eurom 5 (Bonvino et al. 2001), a method of inter-comprehension between Romance languages.

Keywords: inter-comprehension, Slavic languages, didactics, Slovene, Czech.

1 Uvod

Z malo več kot dva milijona govorcev in govork je slovenščina le »majhen« jeziki. Zato se lahko zdi, da je za življenje znanje zgolj slovenščine nezadostno, saj komunikacija s svetom omogoča znanje »svetovnega« jezika. V praksi je ta svetovni jezik najpogosteje angleščina, torej jezik, ki se kot materni jezik ne govori v nobeni sosednji državi Slovenije.

Kljub majhnemu številu govorcev in govork je slovenščina veliko bolj mednarodna, kot se zdi na prvi pogled. Slovenščina je namreč del jezikovne

družine s stotimi milijoni govorcev in govork. To je seveda družina slovanskih jezikov.

Slovenščina je sicer uvrščena med južnoslovanske jezike, vendar ima v resnici idealen položaj med južnoslovanskimi in zahodnoslovanskimi jeziki. To pomeni, da je slovenščina ne le jezikovna soseda hrvaščine in srbsčine, ampak tudi češčine ter slovaščine. Poleg tega je pomembna vloga češčine pri oblikovanju sodobnega slovenskega jezika še bolj poudarila te podobnosti, na primer na grafični ravni, zahvaljujoč sprejetju gajice v drugi polovici 19. stoletja.

Dejstvo, da je nekdo govorec ali govorka slovenščine kot maternega ali tujega jezika, torej pomeni, da zna govoriti enega izmed mnogih slovanskih jezikov. Iz tega izhaja, da intuitivno razume velik del delovanja sistema, na katerem slovanski jeziki temeljijo. Iz znanja slovenščine izhaja torej dragocena, vendar nepopolna sposobnost razumevanja drugih slovanskih jezikov, vsaj tistih, ki so najbližji slovenščini, tako zemljepisno kot jezikovno.

Poleg učenja svetovnega jezika lahko vidimo tudi korist v uveljavitvi znanja slovenščine, in sicer s ciljem učenja boljšega razumevanja drugih slovanskih jezikov brez prevelikega truda. Govorec ali govorka slovenščine lahko dejansko komunicira v razmerah medjezikovnega sporazumevanja z govorcem ali govorko drugega slovanskega jezika, in to celo brez usposabljanja ali predhodnega stika z dotičnim jezikom. Tipična situacija je lahko npr. med počitnicami na Hrvaškem. Običajno se govorec ali govorka slovenščine lahko izraža v slovenščini in lahko tudi razume osnovne informacije o praktičnih temah v hrvaščini, npr. o nakupu hrane, usmeritvi glede poti. Vendarle pa veliko ovir za dobro razumevanje vseeno ostaja, zaradi česar poglobljeni pogovori običajno niso mogoči; zato se v teh situacijah pogosto uporablja angleščina.

Obsežen tečaj medjezikovnega sporazumevanja med jeziki iste družine temelji na učenju dveh sposobnosti:

- Sposobnost boljšega razumevanja bližnjih jezikov, kljub oviram.
- Sposobnost izraziti se v svojem jeziku tako, da se čim bolj zmanjšajo ovire, s katerimi se lahko pri razumevanju redno sooča sogovornik ali sogovornica.

Prvi možni korak je, da se naučimo prepoznati podobnosti in razlike med svojim jezikom in bližnjimi jeziki. Najbolj smiselno se je najprej soočiti z branjem. Prednost branja je namreč v tem, da si pri učenju lahko vzamemo čas za razmislek in da počasi usvajamo posebnosti teh jezikov, pred

samim prehodom na ustno izražanje. Ustno izražanje zahteva namreč več spontanosti in zato bo koristno imeti že dober pregled posebnosti, ki se lahko pričakujejo v dotičnem jeziku.

V ta namen smo v prispevku (Labbé 2020) predstavili metodologijo Eurom 5 (Bonvino et al. 2001), ki se uporablja v okviru učenja medjezikovnega sporazumevanja med romanskimi jeziki, in tukaj želimo pokazati, kako lahko izgleda dejavnost takšnega učenja med slovanskimi jeziki. Zato bomo predstavili češko besedilo na način, ki bi se lahko uporabljal v okviru učenja medjezikovnega sporazumevanja med slovanskimi jeziki in bi bilo namenjeno slovenskim govorcem in govorkam.

2 Kratek oris metodologije Eurom 5

Eurom 5 temelji na petih romanskih jezikih, in sicer na portugalščini, španščini, katalonščini, italijanščini in francoščini. Metoda je narejena tako, da je še pred začetkom učenja obvezno obvladati vsaj enega od teh jezikov. V našem primeru je ta jezik francoščina.

Govorca ali govorko francoščine bodo zanimale samo lekcije v jezikih, ki jih ne razume. Če ne govori nobenega drugega romanskega jezika, bo spremljal, spremljala lekcije v portugalščini, španščini, katalonščini in italijanščini.

V vsaki lekciji ima učenec, učenka za cilj razumeti besedilo oz. časopisni članek, ki je napisan v enem od jezikov metode. Prvi korak v lekciji je prvo branje, v okviru katerega mora učenec, učenka prebrati »golo« besedilo, potiho in čim hitreje.

Učencu, učenki je na voljo, npr. po prvem branju, zvočni posnetek besedila, ki ga bere domači govorec. Namen tega poslušanja je predvsem, da se učenec, učenka seznanijo z zvočnostjo jezika, ki ga želi postopoma bolje razumeti. Včasih bo tudi lahko razumel, razumela besedo, ki je npr. zaradi različnega pravopisa ni mogel, mogla razumeti pri branju.

Naslednji korak je drugo branje, za katero označena različica istega besedila nudi učencu, učenki vse nujne pripomočke, ki so potrebni za njegovo pravilno razumevanje. Kadar se presodi, da je beseda ali besedna zveza razumljiva brez pomoči, bo ostala brez opomb. Pripomočki so običajno v obliki prevoda, slovnične točke pa v obliki diagrama, ki omogoča boljše razumevanje skladenjske strukture ali poudarjanja znanega korena v sredini zložene besede.

Proces razumevanja besedila torej omogoča, da se učenec, učenka postopoma seznanj s posebnostmi in nepreglednostmi dotičnega jezika in da se seznanj z besediščem, s skladenjsko strukturo ter z zvočnostjo tega jezika, zahvaljujoč zvočnemu posnetku. Po vseh lekcijah (za vsak jezik 20 besedil), bi morala učenec, učenka poznati velik del informacij, ki so mu, ji potrebne za razumevanje jezikov metode.

Dejstvo, da se lekcije vzporedno spremljajo v več jezikih zadevne družine, tudi omogoča učencu, učenki splošen pregled delovanja družine. Postopoma lahko ugotavlja, kaj je v tej družini pravilo in kje so izjeme, kar bo izboljšalo njegovo, njeno analitično sposobnost in s tem zmožnost razumevanja jezikov te družine, tudi ko niso vključeni, vključene v to metodo.

3 Primer besedila v češčini

V nadaljevanju je predstavljen primer češkega besedila, ki smo ga obdelali tako, da bi se lahko uporabljal v okviru učenja medjezikovnega sporazumevanja med slovanskimi jeziki, ki bi bilo namenjeno slovenskim govorcem in govorkam. Za prikaz besedila v kontekstu metodologije Eurom 5 moramo, poleg češčine in slovenščine, izbrati še tri bližnje slovanske jezike. Za naš primer smo izbrali poljščino, slovaščino in hrvaščino. Da primer ne bi bil predolg, bomo gledali le naslov in uvodni odstavek češkega prispevka z naslovom *Mladým lidem ranní vstávání nesvědčí, varují vědci*.

3.1 Prvo branje

Mladým lidem ranní vstávání nesvědčí, varují vědci

Mladí lidé by do práce nebo do školy neměli chodit brzy ráno, ale naopak – měli by začínat až kolem jedenácté hodiny. Tvrdí to výzkumníci z University of Nevada, kteří se ve své studii zaměřili na to, jak začátek výuky souvisí s výkonností studentů.

Ta odstavek se na tem mestu pojavi brez opomb, da ga lahko poskusimo pri prvem branju čim boljše razumeti brez pripomočkov. Cilj prvega branja ni, da bi učenec, učenka razumel, razumela besedilo v celoti, ampak da bi imel po kratkem branju prvi pregled njegove teme in vsebine. Prvo branje je treba opraviti hitro, saj hitro tiho branje omogoča učinkovito prepoznavanje znanih struktur in besed kljub nepomembnim razlikam. Z natančnejšim branjem bi učenec, učenka imel, imela veliko več prostora za dvom, ker ne bi vedel, vedela, kako naj si razlike razlaga.

V krepkem tisku je zapisano to, za kar menimo, da je slovenskemu govorcju, govorki v tem odstavku razumljivo. V poševnem tisku je zapisano, kaj bi lahko bilo zavajajoče:

Mladým lidem ranní vstávání nesvědčí, varují vědci

Mladí lidé by do práce nebo do školy neměli chodit brzy ráno, ale naopak – měli by začínat až kolem jedenácté hodiny. Tvrdí to výzkumníci z University of Nevada, kteří se ve své studii zaměřili na to, jak začátek výuky souvisí s výkonností studentů.

Številne skupne točke med češčino in slovenščino nam pomagajo pri razumevanju prvih informacij. Po prvem branju naslova je torej teoretično razumljivo, da gre v besedilu o »mladih ljudeh« (mladí lidé), o »vstajanju« (vstávání) in o tem, da »znanstveniki« na nekaj »opozarjajo« (varují vědci). Že po prvem odstavku postane slika jasnejša, prispevek govori o tem, da gre nekdo »v šolo« (do školy) in da »bi« se nekaj moralo »začenjati« (by začínat). Razumemo, da so znanstveniki z »univerze v Nevadi« (University of Nevada) in da se nekaj »trdi« (Tvrdí to). Razumemo tudi, da so nekaj izvajali v okviru »študije« (kteří se ve své studii). Razumemo tudi, da je ta študija o »začetku« (začátek) in o »študentih« (studentů). Če te podatke sestavimo, je teoretično mogoče sklepati, da je v prispevku govora o vstajanju mladih oz. študentov, študentk, preden gredo v šolo, in da znanstveniki opozarjajo na nekaj v zvezi s tem.

Z druge strani pa obstaja nevarnost, da se češka beseda »nebo« razume kot točen sinonim slovenskega samostalnika »nebo«, čeprav gre tukaj v češčini za veznik »ali«. Če bi zgornji razlagi dodali element »neba«, bi lahko sporočilo, ki ga želimo razumeti, postalo bolj zamegljeno, kar lahko bralca, bralko zmoti. Druga problematična beseda je češki glagol »zaměřit se«, ki ne pomeni »zameriti«, ampak »osredotočiti se«, »usmeriti se«. Po prvem branju bi se lahko sklepalo, da je smisel akcije, ki se je izvajala na univerzi v Nevadi, nasproten od tega, kar je dejansko bil. Po drugi strani, če zaenkrat učenec, učenka razume, da so znanstveniki »proti« nečemu, namesto da bi bili »osredotočeni« na to stvar, trenutno ne predstavlja ovire za razumevanje tega sporočila, ker še ni jasno, kaj točno ta stvar je. Drugo branje bo prineslo hkrati informacijo, ki bo pojasnjevala, kakšna je ta stvar in kakšen je bil odnos znanstvenikov do nje.

Takšne napake pri interpretaciji po prvem branju imajo svoje mesto v učnem procesu, saj šok, ki ga lahko povzročijo pri učencu, učenki, ko končno razume, za kaj v resnici gre, lahko spodbuja pomnjenje teh posebnosti.

3.2 Poslušanje

Ob poslušanju posnetka besedila se lahko učenec, učenka seznaniti z zvočnostjo češčine, ki se včasih močno razlikuje od zvočnosti slovenščine. Sčasoma lahko učenec, učenka ugotavlja, da je naglas v češčini vedno na prvem zlogu. Po poslušanju besedila našega primera lahko tudi spozna, da se nekateri grafemi izgovarjajo drugače, kot bi govorec, govorka slovenščine pričakoval, pričakovala:

- Grafem **-ch-** se izgovarja [x], kar je bilo morda razumljivo že pri prvem branju, če učenec že govori nemško. Po tem poslušanju bo torej najbrž mogoče razumeti češki glagol »chodit« in si ga prevesti v slovenski glagol »hoditi«.
- Grafem **-ř-** se ne izgovarja [rj], kot bi se pričakovalo, ampak kot hitra sestava fonemov [r] in [ž]. Seznanitev s to posebnostjo pomeni, da se takoj malo izboljša ustno razumevanje češčine. Pri branju besede »kteři« je namreč jasno, da je slovenski prevod »kateri«. Toda pri prvem poslušanju izgovorjave te besede, če se ne ve, kako tolmačiti fonem /ř/, ne more biti jasno, kako naj se ta beseda prevede v slovenščino.

3.3 Drugo branje

Drugo branje prinaša številne dodatne elemente. Besedilo je pojasnjeno tako, da nudi pomoč tam, kjer je to potrebno.

a) Ta pomoč ima včasih obliko prevoda besed ali besednih zvez, ki jih učenec, učenka najbrž ne more razumeti. To velja za besede, ki so spodaj v krepkem tisku:

Mladým lidem **ranní** vstávání **nesvědčí**, varují vědci

Mladí lidé by do **práce** nebo do školy neměli chodit **brzy ráno**, ale **naopak** – měli by začínat až kolem jedenácté **hodiny**. Tvrdí to **výzkumníci** z University of Nevada, kteří se ve své studii **zaměřili** na to, **jak** začátek výuky **souvisí** s **výkonností** studentů.

V metodologiji Eurom 5 so problematične besede prevedene v vse jezike metode. V tem primeru so torej prevodi čeških besed v poljščino, slovaščino, slovenščino in hrvaščino. Za učenca, učenko je koristno, če najprej prebere prevod v jezikih, ki jih ne pozna, in šele potem v slovenščini. To mu, ji lahko omogoči razumevanje pomena neke češke besede na temelju drugega jezika in ne slovenščine. Lahko tudi opazuje posebnosti pravopisa drugih jezikov, ki včasih uporabljajo isti koren ali besedo z isto strukturo

na drugačen način oz. z drugimi pravopisnimi pravili. Učenec, učenka ima tudi postopoma možnost, da se seznaní z besediščem vseh jezikov metode, tudi ko lekcija ni osredotočena na te druge jezike.

Poljščina	Slovaščina	Češčina	Slovenščina	Hrvaščina
praca	práca	práce	služba	posao
lub	alebo	nebo	ali	ili
wcześnie rano	skoro ráno	brzy ráno	zgodaj zjutraj	rano ujutro
godzina	hodina	hodina	ura	sat
badacz	výskumník	výzkumník	raziskovalec	istraživač
skupić się	sústredit' sa	zaměřit se	osredotočiti se	usredotočiti se
jak	ako	jak	kako	kako
jest związany z	súvisí s	souvisí s	je povezan z	je povezan s

Jeziki so v tabeli razporejeni tako, da najbolje sledijo jezikovnemu kontinuumu med jeziki metode. Način organizacije teh jezikov po kontinuumu je odprt za razpravo in je zaenkrat motiviran na temelju kriterijev, ki niso nujno najbolj smiselni. Poleg zemljepisnega kriterija (s severa na jug) se za zahodnoslovanske jezike upošteva še mehkost jezikov, in sicer od najmehkejšega (tj. poljščina) do najtršega (tj. češčina). Za prehod iz češkega jezika v južnoslovanske jezike se nam zdi izbor slovenščine bolj smiseln od izbora hrvaščine, zlasti po zaslugi dejstva, da slovenski pravopis bolje ohranja identiteto morfemov, predvsem zaradi Karadžičevega pravila »piši, kot govoriš«, ki prevladuje v hrvaščini. Tako presojamo, da umeščanje slovenščine pred hrvaščino v kontinuumu pogosto omogoča vnašanje nekaterih posebnosti južnoslovanskih jezikov (na primer predpona *iz-* namesto predpone *wy-/vy-*, tipične v zahodnih jezikih), preden dodamo posebnosti hrvaškega pravopisa (alternacija *iz-/is-* zaradi nezveneče izgovarjave fonema /z/ pred nezvenečim soglasnikom).

Opazovanje prevodov je posebno zanimivo, saj lahko učenec ali učenka med drugim iz njih sklepa naslednje:

- Za nerazumljive besede s perspektive govorca, govorka slovenščine se zdi, da je razlika med besediščem zahodnoslovanskih jezikov z ene strani in besediščem južnoslovanskih jezikov z druge strani velika. Tukaj učenec, učenka ne sme pozabiti, da obstaja poleg teh besed v besedilu še veliko razumljivih besed in da so na koncu te razlike manj drastične.
- Znotraj zahodnoslovanskih jezikov sta si posebno blizu češčina in slovaščina.

- Vezniki v drugih jezikih pogosto niso isti. Zato je nanje treba biti še posebej pozoren, da si jih učenec, učenka lahko čim prej zapomni. Vezniki so pogosto problematične besede, zaradi katerih ni mogoče razumeti logike stavka. Določeni veznik ima namreč potencial, da je lahko vezalni ali protivni, kar pomeni, da ima lahko stavek popolnoma drug pomen, kot bi se pričakovalo. To velja za veznike tega besedila, kjer sta veznika »nebo« (ali) in »jak« (kako) težko razumljiva s slovenske perspektive.

Ko gleda več podrobnosti, lahko tudi npr. ugotovi, da se beseda »rano/ráno« uporablja v vseh jezikih, razen v slovenščini. V zahodnoslovanskih jezikih je »rano/ráno« samostalnik, ki pomeni »jutro«, v hrvaščini pa je »rano« prislov, ki pomeni »zgodaj«.

b) Ta pomoč ima lahko tudi obliko fonoloških ekvivalenc med jeziki metode, kar razvija pri učencu, učenki bolj neodvisno sposobnost analize besed. Če učenec, učenka ve, kako izgledajo glavne fonološke ekvivalence med slovanskimi jeziki, ima torej več možnosti razumeti besede, ki bi lahko bile nerazumljive le zaradi različnega razvoja jezikov.

Zahvaljujoč poslušanju, je učenec, učenka že lahko ugotovil, ugotovila ekvivalenco med češkim grafemom -ch- in slovenskim grafemom -h-. Tako si je lahko prevedel, prevedla češki glagol »chodit« v slovenski glagol »hoditi«.

Spodaj je v krepkem tisku navedena še ena tovrstna ekvivalenca:

Mladým lidem ranní vstávání nesvědčí, varují vědci

Mladí lidé by do práce nebo do školy neměli **chodit** brzy ráno, ale naopak – měli by začínat až kolem jedenácté hodiny. Tvrdí to výzkumníci z University of Nevada, kteří se ve své studii zaměřili na to, jak začátek výuky souvisí s výkonností studentů.

Poljščina	Slovaščina	Slovenščina	Hrvaščina		Češčina
Mehki soglasnik + u				>	i
ludzie	ľudia	ljudje	ljudi		lidé

Po mehkem soglasniku se je /u/ v češčini spremenil v /i/. Primer češke besede »lidé« je za to pravilo idealen, kot vidimo zgoraj v tabeli.

c) Včasih je dovolj pokazati, kje je koren v sredini dolge ali zložene besede. Če je ta koren znan, bo včasih mogoče razumeti pomen te besede v kontekstu besedila brez dodatne pomoči.

Mladým lidem ranní vstávání nesvědčí, varují vědci

Mladí lidé by do práce nebo do školy neměli chodit brzy ráno, ale naopak – měli by začínat až kolem jedenácté hodiny. Tvrdí to výzkumníci z University of Nevada, kteří se ve své studii zaměřili na to, jak začátek výuky souvisí s výkonností studentů.

To je primer češkega glagola »tvrdí«, ki, če ni bil razumljiv pri prvem branju, postane jasen takoj, ko se odstrani -v-.

Podoben je primer češkega samostalnika »výuka«, ki s poudarjanjem korena -uk- postane jasen kljub predponi vy-, ki ni znan v južnoslovanskih jezikih. V kontekstu, ko govorimo o šoli in študentih, študentkah, bo pomen besede hitro preveden v slovenski samostalnik »pouk«.

č) Zadnji tip pomoči, ki je za to besedilo relevanten, so kratka slovnična pojasnila, v primerih, ko so nekatere slovnične strukture neznane in nerazumljive. Podčrtane besede spodaj bi lahko potrebovale slovnične razlage.

Mladým lidem ranní vstávání nesvědčí, varují vědci

Mladí lidé by do práce nebo do školy neměli chodit brzy ráno, ale naopak – měli by začínat až kolem jedenácté hodiny. Tvrdí to výzkumníci z University of Nevada, kteří se ve své studii zaměřili na to, jak začátek výuky souvisí s výkonností studentů.

Prvo slovnično pravilo je negacija glagolov. Velja za glagola »nesvědčí«, v sedanjiku, in »by neměli«, v pogojniku. Negacija je vedno aglutinirana pred glagolom in ko je glagol spregan v pretekliku, prihodnjiku ali pogojniku, negacija pa ni aglutinirana pred pomožnim glagolom, temveč pred deležnikom.

Jezik	Sedanjik	Sedanjik z negacijo	Preteklik	Preteklik z negacijo
Poljščina	robię	nie robię	robiłem	nie robiłem
Slovaščina	robím	nerobím	robil som	nerobil som
Češčina	dělám	nedělám	dělal jsem	nedělal jsem
Slovenščina	delam	ne delam	delal sem	nisem delal
Hrvaščina	radim	ne radim	radio sam	nisam radio

Drugo zanimivo pravilo v tem primeru zadeva spregatev glagolov v pretekliku. Ta je v češčini in slovenščini strukturirana na enak način, torej s pomožnim glagolom in z deležnikom, toda v češčini se piše tretja oseba ednine in množine brez pomožnega glagola. Razume se, da je sam deležnik dovolj, da vemo, da predstavlja tretjo osebo ednine ali množine.

Povsem ustrezno je torej imeti v besedilu glagol »zaměřit se« v pretekliku brez pomožnega glagola v stavku »výzkumníci se zaměřili na ...«. Tukaj se vidi, da je deležnik v množini in zato se razume, da predstavlja 3. os. množine.

Jezik	Preteklik		Preteklik povratnih glagolov	
	1. os.	3. os.	1. os.	3. os.
Poljščina	robi tem	robi ł	goli tem się	goli ł się
Slovaščina	robil som	robil	holil som sa	holil sa
Češčina	dělal jsem	dělal	holil jsem se	holil se
Slovenščina	delal sem	delal je	bril sem se	bril se je
Hrvaščina	radio sam	radio je	brijao sam se	brijao se

Primerjava slovnicih pravil je zanimiva, ker se, poleg tega da učenec, učenka bolje razume pravila jezika, v katerem je besedilo lekcije napisano, s pomočjo predstavljene metode hkrati seznanj z ekvivalencami tega pravila v drugih jezikih.

Zahvaljujoč tukaj predstavljenim pravilom lahko učenec, učenka ugotovi, da obstajajo posebnosti pri oblikovanju preteklika v poljščini. Prav tako vidi, da v teh dveh primerih preteklik v češčini in slovaščini deluje enako. Nazadnje lahko tudi vidi, da se v hrvaščini pomožni glagol pojavlja običajno v pretekliku, toda ne ob povratnem glagolu.

3.4 Po koncu lekcije

Po koncu lekcije bi moralo biti bistvo češkega besedila razumljivo v celoti. Poleg tega je učenec, učenka izboljšal, izboljšala svojo sposobnost razumevanja češčine na naslednjih področjih:

- češka izgovarjava in glasoslovje (npr. z grafemoma -ř- in -ch-),
- češko besedišče (npr. z veznikom »nebo« in »jak«),
- fonološke ekvivalence med češčino in slovenščino (npr. češki fonem /i/ namesto /u/ po mehkem soglasniku),
- češka slovnicih pravila (npr. negacija glagolov v pretekliku).

Nazadnje je lahko s pomočjo metode hkrati razširil, razširila svoje znanje o drugih slovanskih jezikih:

- Primerjal, primerjala je besedišče petih različnih slovanskih jezikov. Lahko je npr. ugotovil, ugotovila, kako sta si češko in slovaško besedišče podobni.

- Videl, videla je, da nekatere fonološke posebnosti češčine dejansko veljajo samo za češčino. To je primer češkega fonema /i/ namesto /u/ po mehkem soglasniku. Fonem /u/ je v tem kontekstu ohranjen ne samo v slovenščini, ampak tudi v vseh drugih jezikih.
- Medtem ko se je s pomočjo metode seznanil, seznanila s slovničnimi posebnostmi v češčini, je učenec, učenka lahko ugotovil, ugotovila, kako določeno pravilo izgleda v drugih jezikih. Tako je npr. videl, videla, da je preteklik v poljščini drugačen kot v drugih jezikih, čeprav še ne ve točno, kako poljski preteklik deluje.
- Tako lahko učenec, učenka s pomočjo metode postopoma bere in dešifrira besedila v vsakem jeziku, lekcijo za lekcijo, in tako si lahko postopoma sestavlja mentalni zemljevid delovanja slovanskih jezikov, njihovih pravil in možnih izjem.

4 O didaktiki medjezikovnega sporazumevanja med slovanskimi jeziki in njeni možni uporabi

Na področju didaktike medjezikovnega sporazumevanja med slovanskimi jeziki si lahko vsak tip učenca, učenke najde nekaj koristnega. Vključitev takšnega učenja v splošno izobraževanje bi otrokom omogočila dostop do drugačne jezikovne izobrazbe. Namesto da se jezike naučijo korak za korakom, se naučijo, kako razumeti jezike na temelju svojega znanja slovenščine. Znanje slovenščine se torej veliko bolj ceni in slovenščina postane hkrati »koristen« jezik za sporazumevanje v tujini in v nekaterih okoliščinah primerna alternativa angleščini. Odraslim možnost takšnega učenja na določenih strokovnih področjih omogoča dostop do virov v veliko več jezikih kot samo v tistih, ki jih že govorijo. To pa je lahko koristno tudi »samo« za dobre počitnice v eni od mnogih slovanskih držav.

Ponuditi takšno učenje študentom in študentkam nekega slovanskega jezika, ne glede na to, ali so Slovenci, Slovenke ali ne, Slovani ali ne, bi omogočilo veliko bolj učinkovito učenje, v okviru katerega bi bilo znanje vredno več, kot če bi se naučili samo izbrani jezik. In končno, če bi se sistematično ponujalo tovrstno učenje študentom in študentkam slovanskih jezikov povsod po svetu, bi se jim omogočilo, da spoznajo jezike, do katerih sicer nimajo možnosti pristopiti. To tudi pomeni, da bi manjši slovanski jeziki, kot ni le slovenščina, lahko pridobili večjo prepoznavnost.

Viri in literatura

Claire BLANCHE-BENVENISTE, 1997: L'intercompréhension: le cas des langues romanes. *Le français dans le monde* 11. 5–7.

Elisabetta BONVINO, Sandrine CADDEO in Salvatore PIPPA, 2011: *Eurom 5, Lire et comprendre 5 langues romanes*. Milan: Hoepli.

Elisabetta BONVINO, Elisa FIORENZA in Salvatore PIPPA, 2011: EuRom5, una metodologia per l'intercomprensione. Strategie, aspetti linguistici e applicazioni pratiche. *Intercomprensione e educazione al plurilinguismo*. Ur. Maddalena De Carlo. Porto: Wizarts. 162–182.

Grégoire LABBE, 2018: *Fondements linguistiques et didactiques de l'intercompréhension slave: le cas des langues slaves de l'ouest et du sud-ouest*. Doktorska disertacija, Ur. Patrice Pognan, Thomas Szende. Paris: INALCO.

– –, 2017: Sur quelles bases enseigner l'intercompréhension entre les langues slaves de l'ouest et du sud-ouest. Ljubljana: *Vestnik za tuje jezike* 9/1, 191–199.

– –, 2020: Eurom 5: ce que l'intercompréhension romane peut apporter aux langues slaves. Maribor: *Slavia Centralis* 1, v tisku.

Summary

Inter-comprehension between similar languages of the same language family is to a certain measure a natural phenomenon. However, comprehension of a similar language will very often be disturbed by many opaque elements which are not understandable without better knowledge of its grammar or vocabulary. A methodology similar to the one offered by the manual *Eurom 5* (Bonvino et al. 2001) allows students to work on a language family and its functioning. In *Eurom 5*, the learning process is focused on the knowledge of a “romance system”, which brings out the particularities of each of the languages dealt with within the manual. With such a system in mind, a better comprehension of these languages is guaranteed.

In the paper, we aim to show how the adaptation of the methodology used by *Eurom 5* could be used for five Central European Slavic languages: Polish, Slovak, Czech, Slovene and Croatian. For this to be done, we made the analysis of a part of a lesson intended to make a text written in Czech understandable to Slovene speakers. Therefore, we show, point by point, the different stages of the lesson.

The first step consists of reading the entire text in silence intending to understand the parts of it which are accessible thanks to the similarities between the languages. Then it is possible to listen to a recording of the text to become more familiar with the sonority of the language. The last step is the second reading and analysis of the text, during which help is given whenever it is needed to understand it. This help can resolve problems of different types. Problems can arise from lexical differences, from certain opaque phonological equivalences, from unknown grammar points or from unexpected syntactic structures.

At the same time, we show that by studying in the field of inter-comprehension, it is possible to acquire linguistic skills as valuable as with the learning a foreign language. By studying Slavic comprehension, the knowledge that we have of a Slavic language is greatly appreciated. We are not only able to better understand other Slavic languages and the functioning of Slavic languages as a family, we are also gradually becoming capable of multilingual pan-Slavic communication.